

Krosno, dnia 29 grudnia 2023 r.

K – IRN. 5183. 289. 2023. AF

**Parafia Rzymskokatolicka
pw. św. Maksymiliana Kolbe
w Rzepedzi
Rzepedź 61
38-543 Komańcza**

W odpowiedzi na pismo dotyczące zaopiniowania planowanych robót budowlanych przy murowanej dzwonnicy w Kulasznm, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z/s w Przemyślu Delegatura w Krośnie, informuje.

1. Murowana dzwonnica cerkiewna ujęta jest w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Komańcza przyjętej Zarządzeniem Nr 88/16 Wójta Gminy Komańcza z dnia 22 września 2016 r. Nie została jak dotąd wpisana do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego.
2. Wolnostojąca dzwonnica pochodzi z I ćw. XX w. Jej powstanie związane jest z budową w 1906 lub 1912 r., trzeciej w tym miejscu, cerkwi. W 1974 r. cerkiew uległa zniszczeniu na skutek pożaru, który nie naruszył dzwonnicy. Obecnie na miejscu cerkwi znajduje się wybudowany po pożarze kościół rzymskokatolicki. W dniu 27 grudnia br. pracownicy WUOZ Delegatury w Krośnie dokonali oględzin obiektu w czasie, których zapoznano się ze stanem zachowania dzwonnicy.
3. Dzwonnica zbudowana została na planie ośmioboku i posiada trzy kondygnacje, z czego dwie kondygnacje wymurowano z kamienia o nieregularnym wątku natomiast jedna (najwyższa) wymurowana jest z cegły. Nakryta jest kopułą krytą blachą. Najniższa kondygnacja, częściowo zagłębiona w gruncie, posiada wejście usytuowane od tyłu dzwonnicy. Główne wejście znajduje się na poziomie parteru. W poziomie parteru oraz piętra usytuowane są otwory okienne, z czego okno na parterze jest przeszklone natomiast okna ostatniej kondygnacji mają jedynie drewniane, ażurowe żaluzje. Stropy pomiędzy kondygnacjami są żelbetowe. We wnętrzu ściany są tynkowane a na zewnątrz posiadają nagie lico.
4. Z „Programu robót budowlanych planowanych do wykonania przy dzwonnicy w Kulasznm wpisanej do gminnej ewidencji zabytków” opracowanym przez inż. Jerzego Barana w 2023 r. wynika, iż obecnie stan zachowania dzwonnicy wymaga przeprowadzenia kompleksowego remontu murów, stropów, tynków, podłóg, stolarki okiennej i drzwiowej oraz ścian.
5. Planowane prace objąć mają: oczyszczenie zewnętrznych ścian kamiennych z uzupełnieniem ubytków kamienia oraz wykonaniem jego impregnacji preparatem lub podobnym; we wnętrzu planowane jest odbicie odpadających tynków, oczyszczenie ścian oraz ich zagruntowanie i uzupełnienie brakujących tynków z pomalowaniem farbą wapienną lub silikatową; wymianę drzwi wejściowych (piwnica i parter) z montażem nowych wykonanych z drewna twardego lub modrzewiowego na wzór istniejących; montaż schodów składanych w stropie pomiędzy parterem a piętem; wstawienie przeszklonego okna wykonanego na wzór istniejącego oraz wymiana listew w ażurowych okiennicach; oczyszczenie ścian ceglanych z uzupełnieniem brakującego fugowania i cegieł oraz ich impregnacja; oczyszczenie stalowej konstrukcji nośnej dzwonu z wykonaniem nowego, stabilnego podparcia na stropie i zabezpieczeniem antykorozyjnym; demontaż desek stropu nad dzwonem celem umożliwienia dostępu do więźby dachowej, która ma zostać zaimpregnowana

oraz wykonanie nowego stropu z otworem do kontroli deskowania dachu; oczyszczenie i odłuszczenie pokrycia dachowego z naniesieniem nowej powłoki malarskiej; wykonanie instalacji elektrycznej; wykonanie korytowania z warstwami odsączającymi i ułożenie kamiennej płytki odbojowej. Prace remontowe zakładają wykonanie kamiennej posadzki w piwnicy oraz na parterze. Ponadto w piwnicy planowane jest wykonanie wentylacji w formie wstawienia kratki lub ustalenie innego sposobu wentylacji pomieszczenia z Inspektorem Nadzoru.

6. Dzwonnica jest obiektem zabytkowym w myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Prace remontowe winny uwzględniać jej zabytkowy charakter, w tym rozwiązania materiałowe jakie zostały użyte do jej budowy. Mając na uwadze dobro obiektu tut. Urząd zaleca aby:
 - a) prace przy kamieniu uwzględniały wzmocnienie jego struktury oraz w przypadku stwierdzenia występowania wykwitów soli jego odsolenie. Zwraca się uwagę na to, aby nie wykonywać hydroizolacji bez wcześniejszego odcięcia podciągania kapilarnego wody z gruntu. Tut. Urząd wskazuje, iż wskazane byłoby, aby prace przy kamieniu prowadzone były lub wykonywane pod kierownictwem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki z zakresu konserwacji kamienia;
 - b) w przypadku wykonywania uzupełnień tynków we wnętrzu dzwonnicy nie należy stosować tynków cementowych. Słuszniejszym rozwiązaniem jest zastosowanie tynków wapiennych, ze względu na to, iż obecnie takie tynki znajdują się na ścianach dzwonnicy. Dopuszczone jest także zastosowanie tynków cementowo-wapiennych jednak z przewagą wapna;
 - c) tut. Urząd wskazuje na to, iż program robót budowlanych nie przewiduje wykonania żadnego rodzaju izolacji przeciwwilgociowej, nie podaje także czy jakiś jej rodzaj został zastosowany przy budowie dzwonnicy (występowanie jakiegokolwiek formy izolacji nie zostało także potwierdzone w dniu 27 grudnia 2023 r. w czasie oględzin obiektu jakie przeprowadzili pracownicy WUOZ Delegatura w Krośnie) dlatego montaż kamiennej posadzki w piwnicy nie jest wskazany. W takim przypadku jej montaż może doprowadzić do nadmiernego gromadzenia się wilgoci w murach dzwonnicy. Zaleca się przed montażem kamiennej posadzki w piwnicy wykonanie niezbędnych izolacji przeciwwilgociowych o których była mowa wyżej;
 - d) ze względu na to, iż ułożenie opaski odbojowej może także przyczynić się do nadmiernego gromadzenia się wody w murach dzwonnicy, słuszniejszym rozwiązaniem wydaje się być rezygnacja z jej wykonania;
 - e) zaleca się wykonanie drenażu wokół obiektu.
7. Biorąc powyższe pod uwagę Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z siedzibą w Przemyślu Delegatura w Krośnie pozytywnie opiniuje zamiar przeprowadzenia prac przy murowanej dzwonnicy w Kulaszonym, z zastrzeżeniem uwag podanych w punkcie 6.

Załącznik: „Program robót budowlanych planowanych do wykonania przy dzwonnicy w Kulaszonym wpisanej do gminnej ewidencji zabytków”, oprac. inż. Jerzy Baran, Rzepedź 2023 r.

Z poważaniem
Z upoważnienia
Podkarpackiego
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Krzysztof Habrót
GŁÓWNY SPECJALISTA URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO
URZĘDU OCHRONY ZABYTKÓW W KROŚNIE

Otrzymują:

1. Adresat.

Do wiadomości:

1. A/a – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z/s w Przemyślu Delegatura w Krośnie, ul. Bieszczadzka 1c, 38-400 Krosno.